

Hvor er heiagjengen?

Av Trygve G. Nordby

«Ingen i dagens Norge er uenige i at en del felles goder må forvaltes av det offentlige. Uenigheten går på hvor mye og hva det offentlige bør ta seg av, og hvor mye som bør overlates til privat drift. Det eksisterer et uklart skille mellom høyre og venstre i politikken om hvor disse grensene bør gå. Men i hovedtrekk går venstresida inn for mer, høyresida inn for mindre offentlig drift. Begge sider ut fra forskjellige og uklare premisser.»

«For meg er det et gitt utgangspunkt at alle nødvendige fellesgoder bør ligge under folkevalgt styring på et lavest mulig nivå. Det gir best vilkår for rettferdig fordeling av goder og byrder. Det gir best vilkår for reelt nærdemokrati. Og det gir best ressursutnyttelse ved nærhet mellom de som yter og de som nyter tjenester. Mange motforestillinger kan reises mot dette. For eksempel at privat drift er mer effektiv og nasjonal styring er mer ansvarlig. Men å åpne for privatisering er det samme som å åpne for tilfeldighet og skjevfordeling.»

Dette skrev jeg i et kapittel i boka «Leve kommunen» som kom ut i 1987. Nå står jeg og tenker på dette mens jeg fryser og venter på et forsinket Mossetog: At jeg så gjerne vil være tilhenger av offentlig forvaltning av de viktigste fellesgodene. Men det er like krevende nå som for 30 år siden. Skal vi heie fram offentlig drift – og eierskap for den saks skyld – må stat, fylkeskommune og kommune gjøre jobben minst like bra som private.

I disse dager sitter vi ringside til budsjettforhandlinger i Stortinget med mer ideologiske overtoner enn på lenge. På bordet ligger forslag om skattelette og økt privat forbruk og salg av

statlig eide bedrifter. Vår holdning til dette preges uunngåelig av hverdagslivets møter med offentlige tjenester.

Dette er vanskelig. Én grunn er at det er krevende å se noe positivt i det store og langsiktige, når man irriterer seg i det små og hverdagslige. Det andre er rett og slett det faktum at ingen blir over seg begeistret bare fordi noen gjør jobben sin slik som vi må forvente at den skal gjøres.

Et eksempel på det første er at vi forstår at ting må ta tid når vi ser de store plakatene om nye dobbeltspor i alle retninger. Det er bare det at det hjelper så lite den dagen vi på nytt ikke får parkert bilen på Sonsveien stasjon, må vente på et forsinket tog og ikke få ringt en vanlig mobilsamtale mellom Ås og Ski uten å bli brutt. Og uansett hvor lekker reklamefilm NSB har laget, er det like dårlig internett tilgang nå som tidligere.

Et eksempel på det andre er hva som skjer i de situasjonene hvor vi har irritert oss og ringt og klaget fordi søpla flyter og strømmen går. Jeg skjønner godt at de som tar i mot kjeft samtidig som de jobber hardt for å gjøre noe med problemene, blir frustrert når ingen ringer og er fornøyd når ting endelig på plass og går som det skal. Men dette er en lærdom alle som jobber i serviceyrker bare må ta med seg: Det skal mer til enn fravær av frustrasjon for å vekke begeistring. Vi stiller oss ikke opp som cheerleaders og tar bølgen bare fordi toget er i rute.

Det er også et tredje forhold som hører med: Politikerne selv, de som til sjuende og sist er ansvarlige, og ofte fortjener ros for det de får til, er selv de første til å klage. De klager over hva de arvet fra forrige regime når de er i posisjon, og er endeløst misfornøyde når de er i opposisjon. Med det resultatet at det knapt er noen igjen til å stå opp for alt det gode arbeidet som tross alt gjøres i stat, fylkeskommune og kommune.

Og dermed – uten at mange av oss som klager vil at det skal være slik – står privat eiendom og privat drift fram som et bedre alternativ. Per definisjon og ofte høyst ufortjent. Det er også mye å utsette på byråkrati og uklare ansvarlinjer i mange private bedrifter.

Kanskje vi rett og slett må heie litt oftere og litt mer på det som faktisk går bra i stat fylkeskommune og kommune, for at vi også i framtida skal ha politisk og demokratisk styring av fellesgodene?